

**PRIMARY CARE SERVICE UTILIZATION BY PEOPLE
IN CROWDED COMMUNITIES
IN BANGKOK**

URIWAN KULLAMARD

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF NURSING SCIENCE
(COMMUNITY HEALTH NURSING)
MAJOR IN COMMUNITY HEALTH NURSING
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY
2004**

**ISBN 974-04-5246-9
COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY**

การใช้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของประชาชนชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร (PRIMARY CARE SERVICE UTILIZATION BY PEOPLE IN CROWDED COMMUNITIES IN BANGKOK)

อุไรวรรณ กุลมาศ 4237252 NSCN / M

พย.ม. (การพยาบาลอนามัยชุมชน)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : ปนัดดา ปรียทฤณ, M.Sc. (Epidermology), นันทวัน สุวรรณรูป, Ph.D.(Nursing), วชิรา กสิโกศล , ศศ.ม. (พัฒนาสังคม)

บทคัดย่อ

การปฏิรูประบบบริการสุขภาพของประเทศไทยในปัจจุบัน มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้ระบบบริการสุขภาพสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน การใช้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เป็นประโยชน์ในการจัดบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาการใช้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของประชาชนชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร โดยใช้กรอบแนวคิดของ Aday and Andersen (1975) กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนชุมชนแออัดจำนวน 450 คนซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น ตอนโดยวิธี Two-stage 30 cluster sampling เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในเดือน พฤศจิกายน 2545- กุมภาพันธ์ 2546 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าความสัมพันธ์ ด้วยสถิติวิเคราะห์ Chi-Square

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนชุมชนแออัดจำนวนมากครั้งหนึ่ง มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย อยู่ในวัยผู้สูงอายุ และการศึกษาไม่ได้เรียน-ประถมศึกษา มีอาชีพแม่บ้านรายได้อ่อนเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ส่วนใหญ่มีสวัสดิการรักษานในหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า อาการเจ็บป่วยเล็กน้อยๆพบมากที่สุด คือปวดศีรษะร้อยละ 15 เป็นหวัดร้อยละ 14 ใร้อยละ 9 และไปใช้บริการสถานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ทั้งรัฐและเอกชนมากตามลำดับคือ ศูนย์บริการสาธารณสุข ศูนย์สุขภาพชุมชนและร้านขายยาแผนปัจจุบัน ผลการรักษาหายเกือบทั้งหมด เพราะอาการเจ็บป่วยมีระดับความรุนแรงน้อยส่วนใหญ่ตัดสินใจไปใช้บริการด้วยตนเอง มีความสะดวกอยู่ใกล้บ้าน เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลน้อยและมีสวัสดิการการรักษา และพบว่าปัจจัยลักษณะประชากร ได้แก่ การศึกษาและอาชีพ ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ บุคคลที่ให้คำแนะนำ และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ ที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ .05 ตามลำดับ

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะให้มีนโยบายพัฒนา ศูนย์สุขภาพชุมชน ศูนย์บริการสาธารณสุขและร้านขายยาแผนปัจจุบัน ให้มีพยาบาลวิชาชีพ เกษัตริกร ปฏิบัติงานประจำ และพยาบาลวิชาชีพควรได้รับการเพิ่มพูนสมรรถนะและความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานของสถานบริการระดับปฐมภูมิที่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นต่อไปและพัฒนารูปแบบการให้ความรู้เรื่องโรคที่เป็นบอผ่านสื่อต่างๆ เพื่อประชาชนชุมชนแออัดใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการดูแลตนเองและเลือกใช้บริการสุขภาพได้ถูกต้องเหมาะสม

PRIMARY CARE SERVICE UTILIZATION BY PEOPLE IN CROWDED COMMUNITIES IN BANGKOK

URIWAN KULLAMARD 4237252 NSCN / M

M.N.S. (COMMUNITY HEALTH NURSING)

THESIS ADVISORS : PANADDA PRIYATRUK, M.Sc. (EPIDEMIOLOGY),
NANTAWON SUWONNAROOP, Ph.D. (NURSING), VAJIRA KASIKOSOL, M.A.
(SOCIAL DEVELOPMENT)**ABSTRACT**

The health system reform in Thailand aims to respond to the health needs of the population. Primary care service utilization is essential for improvement of the quality of care. This descriptive study was conducted using the conceptual framework developed by Aday and Andersen. The sample group was composed of 450 people in crowded communities. Data was collected from November 2002 to February 2003 using the interview form and analyzed using chi-square.

The results showed that almost three out of five of the sample population were original Bangkok residents and almost three fourths were female. About one in four was over 60 years old, and about one half had only a primary school level of education. One in three was a housewife, and almost two in three earned less than 5,000 baht per month. About two thirds received health services under the universal coverage health insurance scheme. The most common symptoms were headache (15 percent), common cold (14 percent), and coughing (9 percent). People tended to utilize health services at public health centers, mini health centers, and modern pharmacies, and most of them recovered fully. About two out of three made their own choice as to where to seek treatment. Two thirds of the health care centers were public facilities. People with less education tended to go to the public facilities more than those with a higher level of education, and housewives tended to go to the public facilities more than did all other occupation groups. The majority of people made their own decision to go to the public facilities more than recommended by health officers or family members.

Because most people in crowded areas tend to utilize public facilities for their primary health care, The researcher recommend that their administrators have a policy to improve the services to meet the required standard of care, including assuring that there are registered nurses and pharmacists working there. Special attention should be given to centers close to crowded areas because these are the most in demand. Top quality of services and staff should also be provided not only at public hospitals, but also at public health centers and mini health centers, since these are often used by people in crowded communities. Since two thirds of these people made their own decision as to which health center to go to, The researcher recommend they have access to reliable information in order to make a suitable decision as regards their illness.

KEYWORDS : PRIMARY CARE SERVICES / CROWDED COMMUNITY /
UTILIZATION

101 pp. ISBN 974-04-5246-9